

Nr 156

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändringar i det till grund för samarbetet inom SAS liggande konsortialavtalet; given Stockholms slott den 30 mars 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Skoglund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen begäres bemyndigande för Kungl. Maj:t att godkänna en överenskommelse som träffats av de i SAS-konsortiet samverkande skandinaviska flygföretagen om att det mellan företagen gällande konsortialavtalet skall ändras i vissa väsentliga avseenden. Överenskommelsen innebär bland annat att ledningen och förvaltningen av konsortiets angelägenheter föres över från den nuvarande styrelsen med 32 medlemmar till del av 6 ledamöter bestående arbetsutskottet, som därvid skall erhålla en styrelses plikter och befogenheter. Den nuvarande styrelsen får karaktären av en församling bestående av befullmäktigade ombud för parterna i konsortiet, och dess uppgift blir i huvudsak att följa och granska den nya styrelsens verksamhet.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 30 mars 1962.*

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Skoglund, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändringar i det till grund för samarbetet inom Scandinavian Airlines System (SAS) liggande konsortialavtalet* samt anför därvid följande.

Inledning

Det nuvarande dansk-norsk-svenska samarbetet inom SAS grundas på det den 8 februari 1951 undertecknade konsortialavtalet mellan Det Danske Luftfartselskab A/S (DDL), Det Norske Luftfartselskap A/S (DNL) och Aktiebolaget Aerotransport (ABA), vilket avtal godkänts av statsmakterna i de tre länderna (prop. 1950: 260; rskr 415). År 1956 kom moderbolagen överens om ett tilläggsavtal till konsortialavtalet innefattande bestämmelser om bolagens inbördes förhållande i händelse av krig eller liknande omständigheter. Dessa avtal var från början giltiga till och med 30 september 1975. År 1959 förlängdes emellertid konsortialavtalet och tilläggsavtalet med ytterligare tio år till och med den 30 september 1985, bland annat för att göra det möjligt skaffa långfristiga krediter.

Enligt konsortialavtalet bildar de tre moderbolagen ett konsortium, vilket för moderbolagens gemensamma räkning och såsom en enhet bedriver trafikflygning och i samband därmed stående verksamhet. DDL:s, DNL:s och ABA:s andelar i konsortiet utgör respektive 2/7, 2/7 och 3/7. Verksamheten skall bedrivas för gemensam räkning så att rättigheter och förpliktelser, vinst eller förlust fördelas mellan de tre moderbolagen i förhållande till deras andel i konsortiet. De tre moderbolagen är utåt solidariskt ansvariga för konsortiets förpliktelser men är inbördes förpliktade enligt förutnämnda förhållande.

Konsortiets startkapital var 157,5 miljoner svenska kronor, vilket belopp tillsköts av moderbolagen enligt förutnämnda förhållande i form av moderbolagens tillgångar samt av nya kapitaltillskott. Moderbolagens aktiekapi-

tal ägdes till hälften av vederbörande stat och till hälften av enskilda. Sedan det ursprungliga insatskapitalet ansetts vara förbrukat har konsortiet i juli 1961 från moderbolagen enligt förhållandet 2:2:3 tillförts ett nytt insatskapital å tillhopa 210 miljoner svenska kronor (prop. 1961:159; rskr. 330).

Enligt konsortialavtalet skall konsortiets verksamhet bedrivas efter sunda affärsmässiga principer. Därest vederbörande statliga myndigheter så begär skall envar av parterna äga påfordra, att konsortiet — på villkor om vilka överenskommelse kan träffas — åtager sig sådan inrikestrafik, som icke anses motiverad ur affärsmässig synpunkt.

Konsortiet skall dock enligt konsortialavtalet eftersträva att, i den mån det låter sig göra inom ramen för en affärsmässig drift, fördela verksamheten på ett rimligt sätt mellan de tre länderna. Under samma förutsättning skall vid tillsättande av högre befattningshavare, ävensom i samband med anställning och utbildning av flygande personal, utlandsrepresentanter, tekniska specialister och ingenjörer val mellan kvalitativt jämställda personer ske under skäligen hänsynstagande till att en rimlig fördelning erhålles mellan danskar, norrmän och svenskar.

Enligt en den 28 oktober 1950 upprättad såsom aide-mémoire betecknad handling mellan moderbolagen, som har formen av ett förtydligande av konsortialavtalet, rådde enighet om att de affärsmässiga principerna i vissa fall måste vika för hänsynen att bevara och öka konsortiets skandinaviska karaktär och att tillgodose de nationella intressena. Därvid framhölls särskilt hänsynen till respektive staters beredskap. Således skulle man bland annat försöka att fördela verkstadsarbetena för SAS' flygplan på de tre länderna i förhållandet 2:2:3. Detta förhållande skulle även utgöra en riktlinje för konsortiets personalpolitik. Vidare anbefalldes att konsortiets huvudkontor av praktiska grunder tills vidare borde förläggas till Stockholm.

För närvarande är underhållsarbetena på konsortiets flygmateriel fördelade på dess verkstäder i Köpenhamn, Oslo och Stockholm.

I samband med rekonstruktionen år 1961 av konsortiet framhölls att staternas medverkan vid rekonstruktionen bland annat vilade på den förutsättningen att konsortiet i sin verksamhet skall följa strängt affärsmässiga principer och att detta gällde även om det måtte leda till att de olika ländernas andelar i verksamheten skulle bli mindre än som ursprungligen förutsatts.

Jämlikt konsortialavtalet skall konsortiets angelägenheter handhas av en styrelse, ett inom styrelsen utsett arbetsutskott samt en eller flera direktörer, av vilka en skall vara verkställande direktör.

Konsortiets styrelse består av styrelserna i moderbolagen. Hälften av ledamöterna i vederbörande moderbolags styrelse företräder i princip staten i dess egenskap av aktieägare i bolaget, medan återstoden representerar

de privata aktieägarna. Högst sex från varje bolagsstyrelse kan rösta i konsortiets styrelse.

Konsortiets styrelse omfattar för närvarande 32 ledamöter med tio suppleanter. Av ledamöterna är tio medlemmar i DDL:s, sex i DNL:s samt 14 i ABA:s styrelse. I DNL:s styrelse finns sex suppleanter, av vilka två uti konsortiets styrelse har ställning som ledamöter av densamma. Antalet styrelsesuppleanter i ABA är sex.

Enligt konsortialavtalet skall styrelsen alltid behandla konsortiets årsbudget, årsbokslut och trafikprogram. Den skall vidare utse verkställande direktör och övriga direktörer samt högre befattningshavare, ävensom fastställa deras lönevillkor. Jämväl frågor om huvudkontorets och övriga erforderliga kontors belägenhet skall bestämmas av styrelsen. Styrelsen skall besluta om viktigare nyanskaffningar och andra inköp för konsortiet samt i viktigare försäkringsfrågor. Slutligen bestämmer styrelsen vilka personer som äger rätt att teckna konsortiets firma.

Inom sig skall konsortiets styrelse utse för ett år åt gången en ordförande samt en förste och en andre vice ordförande. Dessa befattningar skall alternera mellan de tre moderbolagen, såvida icke styrelsen enhälligt beslutar annorlunda. Styrelsens ordförande samt förste och andre vice ordförandena bildar tillsammans med ytterligare tre ledamöter av styrelsen ett arbetsutskott. Av dessa tre medlemmar utser varje moderbolag en. Ett-
vart av moderbolagen utser inom styrelsen en suppleant för var och en av dess representanter i arbetsutskottet att träda in vid förfall för sådan representant. Arbetsutskottets medlemmar och suppleanter fungerar under ett år åt gången. Arbetsutskottet skall löpande följa konsortiets verksamhet. Dess övriga uppgifter bestämmas av styrelsen.

Sedan tillkomsten av det nu gällande konsortialavtalet har ordförandeposterna besatts av styrelseledamöter, vilka tillsatts av de privata aktieägarna i moderbolagen. De övriga ledamöterna i arbetsutskottet utgöres av styrelseledamöter, som utsetts av staterna i deras egenskap av aktieägare.

Konsortiets verkställande direktör har enligt konsortialavtalet samma befogenheter och åligganden, som normalt tillkommer verkställande direktören i ett aktiebolag, såväl i förhållande till styrelsen och arbetsutskottet samt konsortiets personal som i förhållande till tredje man. Styrelsen skall meddela erforderliga föreskrifter rörande de befogenheter, som tillkommer verkställande direktören samt de ytterligare direktörer som må finnas. Verkställande direktören eller annan direktör får ej vara medlem av någotdera moderbolagets styrelse.

Enligt konsortialavtalet skall konsortiets räkenskaper granskas av sex revisorer. Envar av parterna utser två av revisorerna bland de revisorer, som utsetts att granska partens egna räkenskaper. Den ene av dessa två revisorer har hittills varit utsedd av statens representanter vid bolags-

stämma med partens aktieägare och den andre av de privata aktieägarna. Konsortiets revisorer väljer inom sig en ordförande för ett år åt gången. Ordförandeskapet alternerar mellan parterna.

I själva konsortialavtalet finnes icke någon bestämmelse om revisors-suppleanter. Vederbörande moderbolags styrelse äger dock att vid förfall för revisor inkalla någon av de övriga revisorerna i moderbolaget såsom ersättare för denne.

I enlighet med vad som förutsatts vid den ekonomiska rekonstruktionen av konsortiet år 1961 (prop. 1961: 159) beslöt kommunikationsministrarna i Danmark, Norge och Sverige den 1 juli 1961 att var för sig och i samråd med representanter för de privata aktieägargrupperna i vederbörande moderbolag utse två medlemmar av en skandinavisk kommitté med uppdrag att skyndsamt företaga en engångsutredning av huvudpunkterna i konsortiets organisation, administration och driftsformer i syfte att lägga fram förslag till åtgärder som kan öka konsortiets effektivitet och konkurrensförmåga. Tillsättandet av denna kommitté skulle icke inverka på styrelsens, arbetsutskottets och verkställande direktörens handlingsfrihet och ansvar för konsortiets fortlöpande skötsel.

I kommittén, vilken konstituerades den 14 augusti 1961, har Sverige representerats av verkställande direktören i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, envoyén Arne Lundberg och ledamoten av riksdagens första kammare, f. d. ambassadören Erik Boheman, Danmark av sekretariatschefen Eduard Buchardt och bankdirektören Ejnar Glashof samt Norge av høyesterettsadvokaten Jens Hauge och administrerande direktören Martin Siem. Hauge har varit kommitténs ordförande.

Kommitténs betänkande

I ett den 29 december 1961 dagtecknat betänkande har kommittén lagt fram resultatet av sin utredning.

Kommittén framhåller inledningsvis följande.

Rationaliseringen av ett affärsföretags administration och driftsformer bör i allmänhet komma inifrån, d. v. s. från den ledning som skall driva företaget och bära ansvaret för detsamma i framtiden. Det som en utomstående kommitté kan uträtta när det gäller att reformera ett sådant företags administration och driftsformer är enligt kommitténs uppfattning begränsat.

Den naturliga uppgiften för kommittén har därför synts vara att undersöka huruvida grunddragen i konsortiets ledning, administration och driftsformer stämmer överens med moderna och sunda principer i affärslivet, såsom kommitténs medlemmar känner desamma.

Till en början har kommittén undersökt om de bestämmelser och riktlinjer om konsortiets syfte och ändamål samt grundläggande organisation som intagits i det avtal genom vilket konsortiet stiftats och om andra för

konsortiet gällande förutsättningar förhindrar eller försvårar en effektiv och rationell drift av konsortiets verksamhet.

I den del uppdraget avser huvudpunkterna i konsortiets administration och driftsformer har kommittén sökt undvika att dess utredning skulle få till följd ett fördröjande av oundgängliga rationaliseringsåtgärder och en oklarhet om ansvaret, vilket skulle ha kunnat allvarligt skada konsortiet. Detsamma skulle också ha blivit fallet om ett parallellt arbete mellan konsortiet och kommittén lett till onödiga meningsskiljaktigheter på väsentliga områden beträffande konsortiets administration och driftsformer. Kommittén har därför ansett det vara nödvändigt att intimt samarbeta med konsortiets ledning och att fullgöra sitt uppdrag på en så kort tid som möjligt, helst före utgången av år 1961.

Konsortialavtalet

Efter en redogörelse för konsortialavtalets bestämmelser rörande konsortiets organisation har kommittén tagit upp till behandling frågan om efter vilka normer konsortiets verksamhet bör bedrivas. Kommittén sammanfattar sina synpunkter i denna fråga på följande sätt.

Konsortialavtalets lösning av konflikten mellan affärsmässiga synpunkter och nationella intressen är sund och riktig. De affärsmässiga principerna skall vara de primära. Parternas huvudintresse måste vara att konsortiet tillgodoser deras transportbehov genom en företagsdrift, som är effektiv och lönsam.

Såsom ett gemensamt skandinaviskt företag bör konsortiet ha ett skandinaviskt ansikte och en skandinavisk karaktär både i de tre länderna och i utlandet. En rimlig fördelning av verksamheten inom ramen för en sund affärsmässig drift bör därför eftersträvas. Konsortiet bör emellertid icke vara bundet av en fördelningsnorm för verksamheten, som skall äga prioritet framför principen om en sund affärsmässig drift.

De avvikelser från konsortialavtalet som intagits i aide-mémoire har utvecklingen nu gått förbi. Konsortialavtalets egna bestämmelser har lagts till grund för staternas avtal om refinansiering. Enligt kommittén föreligger det icke någon skillnad i sak mellan konsortialavtalet i detta hänseende och de förutsättningar på vilka staternas deltagande i refinansieringen vilar även om ordalydelsen icke är helt densamma. I syfte att för framtiden undvika varje oklarhet på denna punkt rekommenderar kommittén moderbolagen, vilka undertecknat aide-mémoire, att även formellt konstatera att de bestämmelser i aide-mémoire, som icke överensstämmer med konsortialavtalet och de avtalade förutsättningarna för refinansieringen, icke längre äger tillämpning. Med hänsyn till vad som förekommit före refinansieringen och under den parlamentariska behandlingen av frågan i de tre länderna har moderbolagen både rätt och skyldighet till ett sådant konstaterande.

Kommittén framhåller, att det i dagens och morgondagens Skandinavien icke finnes någon verklig anledning att låta nationell prestige och patriotism påverka sådana relativt sett mindre betydelsefulla spörsmål som för-

läggningen av konsortiets huvudkontor, verkstäder eller annan verksamhet. Det krävs från alla parter i konsortiet ett starkt inslag av ömsesidig tillit, ett nyktert affärsmässigt koncerntänkande och ett rimligt avstående från nationella särkrav, därest konsortiet skall kunna lösa sin uppgift i parternas eget intresse.

De investeringar moderbolagen gjort och de avtal konsortiet ingått, däribland kollektivavtalen, är naturligtvis företagsmässiga realiteter som konsortiets ledning måste ta hänsyn till i framtiden. De må dock icke förhindra konsortiet att i sin planläggning på lång sikt söka få en ändring till stånd i den mån den framstår såsom fördelaktig och nödvändig ur sund affärsmässig synpunkt. Var huvudkontoret skall förläggas i framtiden må t. ex. avgöras efter en nykter, samlad, driftsekonomisk värdering av olika synpunkter, varvid normen skall vara att finna den plats som konsortiet är bäst betjänt av som företag. På samma sätt bör konsortiet utforma en plan för verkstäderna och såsom varje annat företag pröva frågan om en eller flera tekniska baser på grundval av objektiva, tekniska och ekonomiska studier. Kommittén vill i detta sammanhang framhålla vikten av att konsortiet påskyndar sådana studier och utan dröjsmål efter en företagsmässig bedömning tar ställning till en plan för verkstadstjänsten som utgår från konsortiets sannolika trafikprogram och flygflotta i framtiden.

I fråga om personalpolitiken bör ett tillgodoseende av de nationella intressena ske, i den mån det är möjligt ur affärsmässig synpunkt, i fråga om den ledande personalen vid huvudkontoret och i utlandsrepresentationen samt vid anställning och utbildning av flygande personal. Vid anställning av kontors- och verkstadspersonal är det nödvändigt att taga hänsyn till lokaliseringen, därvid dock personer från de tre länderna i fråga om nationaliteten bör vara jämställda. Vad beträffar den flygande personalen är konsortiet bundet av gällande kollektivavtal och är till och med februari 1967 tvunget att eftersträva en fördelning av danska, norska och svenska flygare efter kvotförhållandet 2: 2: 3. Även om så är fallet bör det emellertid med hänsyn till framtiden i konsortialavtalet klart sägas ifrån att en rimlig fördelning bör ske endast då den kan förenas med sunda affärsmässiga principer.

Vad beträffar konsortiets ledning anför kommittén bland annat följande.

Huvuduppgifterna för ett företags styrelse är bland annat att utse en verkställande direktör samt att besluta om riktlinjerna för företagets verksamhet och träffa avgöranden i frågor av stor betydelse. För att styrelsen reellt skall kunna fullgöra denna sin ledande uppgift samt utöva tillsynen över konsortiets verksamhet och verkställande direktören krävs erfarenhetsmässigt att styrelsen icke är för omfattande och att den har en ingående kännedom om företagets förhållanden och successivt träffas till överlägg-

ningar med verkställande direktören, vid vilka företagens olika problem kan få en allsidig och ingående belysning.

Det har syns kommittén uppenbart att konsortiets nuvarande styrelse, som består av 32 ledamöter och 10 suppleanter, är en alltför tungrodd apparat för att den på ett effektivt sätt skall kunna handhava ledningen av konsortiets förvaltning. Med hänsyn till att konsortiet skall drivas efter sunda affärsmässiga principer måste det också vara ett önskemål att dess ledning får en sådan organisation som inom näringslivet i övrigt visat sig vara lämplig. Kommittén anser sig därför böra föreslå att förvaltningen av konsortiets angelägenheter föres över på arbetsutskottet, som därvid tillägnas en styrelses plikter och befogenheter. Den nuvarande styrelsens uppgift bör i huvudsak begränsas till ämnen av den typ, som i vanliga aktiebolag handlägges å bolagsstämma, såsom val av ordförande och beslut om fastställelse av årsbokslut.

Den nuvarande styrelsen skulle alltså mera få karaktären av en församling bestående av befullmäktigade ombud för parterna i konsortiet. Med hänsyn till konsortiets karaktär av ett skandinaviskt företag torde det emellertid icke vara lämpligt att helt befria den nya församlingen från alla förvaltningsuppdrag. Således torde det böra tillkomma församlingen att besluta i fråga om var konsortiets huvudkontor skall vara beläget. Det ligger också i sakens natur att den nya styrelsen icke äger besluta om åtgärd som förutsätter nya kapitaltillskott från parterna. Även andra frågor av utomordentlig betydelse för konsortiets framtida verksamhet bör styrelsen icke heller underlåta att, i den mån tiden så medger, hänskjuta till församlingen. Styrelsen bör dessutom hålla församlingen underrättad om utvecklingen av konsortiets verksamhet genom halvårsrapporter och prognoser.

Tillika har det ansetts att fyra medlemmar av församlingen bör vara berättigade att få viss fråga hänskjuten till sammanträde med församlingen. För att detta skall kunna ske bör yrkande därom framställas minst tio dagar före sammanträdet. I fall yrkandet göres så sent att frågan icke kunnat angivas i kallelsen, skall särskilda åtgärder vidtagas för att bringa till församlingsmedlemmarnas kännedom, att frågan hänskjutits till församlingen.

Med denna funktionsfördelning mellan församlingen och den nya styrelsen torde antalet sammanträden med församlingen kunna bringas ned till två om året. Då konsortiets räkenskapsår omfattar tiden 1 oktober—30 september bör ett sammanträde kunna hållas i januari eller februari och ett under sommarmånaderna. Vid det första sammanträdet skulle kunna behandlas styrelsens och verkställande direktörens redovisning för det senaste verksamhetsåret samt frågan om ansvarsfrihet för den tid redovisningen omfattar. Under sommarmötet bör församlingen lämpligen behandla rapporter om verksamheten under det löpande räkenskapsårets första hälft.

Församlingens beviljande av ansvarsfrihet innebär icke något ställnings-tagande till frågan om ansvarsfrihet gentemot moderbolagen. Styrelseleda-

mot äger givetvis icke deltaga i beslut om beviljande av ansvarsfrihet för förvaltningsåtgärd, för vilken han är ansvarig. Han må ej heller deltaga i behandlingen av fråga om arvode åt honom själv i hans egenskap av medlem utav styrelsen. Däremot är han oförhindrad att deltaga i fråga om utseende av honom själv till ordförande, vice ordförande eller styrelseledamot.

Då den nuvarande styrelsen på angivet sätt får en annan karaktär än hittills torde de skäl som må ha gällt för en begränsning av antalet röstberättigade icke längre ha samma tyngd. För att öka medlemmarnas i den nya församlingen känsla av ansvar borde i princip samtliga bli röstberättigade. Då emellertid antalet medlemmar i moderbolagens styrelser, som tillsammans bildar församlingen, varierar från åtta till fjorton, är det icke möjligt om man vill bibehålla den nuvarande pariteten mellan parterna att låta mer än åtta av varje parts fullmäktige i församlingen få rösträtt.

Liksom den nuvarande styrelsen bör församlingen inom sig utse en ordförande, en förste vice ordförande och en andre vice ordförande, vilka befattningar liksom hittills bör alternera mellan parterna. Eftersom församlingen närmast kommer att få till uppgift att kontrollera den nya styrelsens verksamhet har det icke ansetts lämpligt att låta ordförandena i församlingen automatiskt ingå som medlemmar i den nya styrelsen.

Vad beträffar den nya styrelsen föreslås att denna skall komma att bestå av sex ledamöter med sex suppleanter. Samtliga ledamöter och suppleanter bör på grund av deras ansvar inför församlingen utses av denna. Med hänsyn till konsortiets konstruktion bör församlingen därvid emellertid vara bunden av vederbörande parts förslag. Det bör dock icke liksom hittills vara part betaget att till medlem i konsortiets styrelse eller till suppleant föreslå någon, som ej är medlem av församlingen. Styrelsen skall inom sig utse en ordförande, en förste vice ordförande och en andre vice ordförande och dessa befattningar bör alternera mellan parterna. Om representant för en part är ordförande i församlingen bör till ordförande i styrelsen utses ledamot av densamma som utsetts på förslag av annan part.

För att icke göra det omöjligt för styrelsen att utan tidsutdräkt fatta brådskande beslut bör styrelsen vara beslutför även om styrelsen icke är fulltalig. Beslut bör således kunna fattas där de vid sammanträdet tillstädesvarandes antal uppgår till fyra och under förutsättning av att varje part är företrädd. Som styrelsens beslut skall gälla den mening, om vilken vid sammanträdet de flesta röstande förenar sig, och vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden. Med hänsyn till konsortiets konstruktion har en regel ansetts erforderlig därom, att i det fall då styrelsen icke är fulltalig, för styrelsebeslut kräves anslutning av tre tillstädesvarande. Beslut bör icke heller i sådant fall få fattas i fråga som icke angivits i kallelsen till sammanträdet, såvida någon av de tillstädesvarande motsätter sig detsamma. Det ligger i sakens natur att styrelsen bör undvika, såvitt möjligt, att fatta beslut i frågor av osedvanlig beskaffenhet eller av större betydelse vid sammanträde då den ej är fulltalig.

Med anledning av vad som förekommit i den allmänna debatten uti främst Danmark och Norge om styrelseledamöternas i konsortiet ställning gentemot de olika aktieägargrupperna framhåller kommittén följande.

Det är uppenbart att var och en av medlemmarna i konsortiets styrelse äger upprätthålla en löpande kontakt med den aktieägargrupp som faktiskt utsett honom. Såsom organ för konsortiet har emellertid den nya styrelsen en sysslomannaställning allenast i förhållande till församlingen och därmed också moderbolagens styrelser och är förty ansvarig inför dem och icke speciellt inför någon av aktieägargrupperna. Med hänsyn härtill och till önskvärdheten av att inom konsortiets ledning skapa en verklig företagsanda måste det därför vara förkastligt om någon av medlemmarna i styrelsen vid dess sammanträden möter upp med fasta instruktioner som fastställts vid tidigare diskussioner med aktieägarna på det nationella planet. Det skulle exempelvis icke stämma överens med principen om en affärsmässig drift av konsortiets rörelse om det skulle åligga de statliga styrelsemedlemmarna att på förhand inhämta instruktioner från vederbörande departement eller ministerium. Om det skall bli möjligt att driva konsortiet efter sunda affärsmässiga principer och inom detsamma skapa ett enhetligt företagstänkande bör moderbolagens styrelser också vara varsamma med att binda sina representanter i konsortiets styrelse.

Det är enligt kommittén en nödvändig förutsättning för konsortiets framgång att det äger en handlingskraftig ledning, vilken snabbt kan fatta beslut och utföra de åtgärder som omständigheterna påkallar. Kommittén har därför funnit det naturligt och ändamålsenligt att anförtro den dagliga ledningen av konsortiets verksamhet åt en verkställande direktör, som har vanlig befogenhet och ensam bestämmanderätt. Han bör emellertid vara biträdd av två eller flera vice verkställande direktörer, som skall vara hans ställföreträdare samt biträda honom vid utarbetandet av konsortiets politik och i ledningen av företaget. I syfte att erhålla bästa möjliga samarbete mellan dessa direktörer och för att göra det möjligt för de vice verkställande direktörerna att tjänstgöra i verkställande direktörens ställe anser kommittén det vara nödvändigt att även de vice verkställande direktörerna är stationerade vid huvudkontoret. I den mån det låter sig förena med nödvändiga kvalifikationskrav bör direktörerna vara av olika nationalitet, såsom en dansk, en norrman och en svensk.

Genom ändamålsenlig fördelning av uppgifter och ansvar mellan styrelsen och verkställande direktören bör enligt kommittén den för konsortiet lämpligaste organisationen vinnas. Således bör verkställande direktören handhava den löpande förvaltningen, medan ledningen och förvaltningen i övrigt av konsortiets angelägenheter tillkommer styrelsen eller i vissa fall församlingen. Styrelsen bör själv äga att till avgörande företaga ärenden som ingår i den löpande förvaltningen.

I allmänhet torde det vara en fördel om antalet revisorer ej är alltför

stort. Med hänsyn till konsortiets karaktär och sammansättning är det emellertid icke tillrådligt att minska det nuvarande antalet revisorer i konsortiet eller ändra på sättet att utse dem. Moderbolagens två intressegrupper, nämligen vederbörande stat och de privata aktieägarna, har var för sig ett legitimt intresse av att få deltaga i kontrollen av icke allenast den verksamhet som drives av vederbörande moderbolag i dess egen regi utan även den del av verksamheten som bedrivs genom konsortiet. För att moderbolagens revisorer på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra sin uppgift för sina respektive uppdragsgivare är det därför av största vikt att revisorerna äger full kännedom om konsortiets förhållanden. Genom att båda intressegrupperna i moderbolagen har sina egna revisorer i konsortiet underlättas revisionsarbetet inom dessa bolag.

Vidare anser kommittén att varje part, samtidigt med att den utser sina revisorer, bör utse en revisorssuppleant för var och en av dem. Uppgiften för suppleant bör vara att vid förfall för den ordinarie revisorn inträda i dennes ställe.

Konsortiets administration och driftsformer

Kommittén, som ingående dryftat frågan om konsortiets organisation under verkställande direktören, har liksom konsortiets ledning blivit övertygad om nödvändigheten att ändra densamma i syfte att erhålla en förbättrad effektivitet och räntabilitet och en ökad kostnadskontroll inom företaget. Kommittén ansluter sig i det väsentliga till de synpunkter och principer som konsortiets ledning i dessa hänseenden framfört. De uttalanden och rekommendationer som gjorts av kommittén kan sammanfattas på följande sätt.

Konsortiet bör ha ett huvudkontor som skall utforma företagens politik, svara för samordningen och den ekonomiska kontrollen av konsortiets samtliga organ samt driva den egentliga flygverksamheten. Den centrala ledningen i huvudkontoret måste ha en stark ställning gentemot såväl styrelsen som administrationen.

Verkställande direktören skall vara konsortiets obestriddige chef. Han bör vid sin sida i huvudkontoret ha betrodda och högt kvalificerade medarbetare som tillsammans med honom har ett samlat ansvar för hela konsortiet och som kan arbeta som ett »team» under verkställande direktörens ledning och var för sig vara hans ställföreträdare. Enligt kommittén kan en sådan lösning lättast erhållas genom att det vid huvudkontoret tillsättes två eller tre vice verkställande direktörer, vilka skall vara verkställande direktörens närmaste medarbetare och ställföreträdare och tillsammans med denne bilda ett sådant »team». De vice verkställande direktörerna bör ha ett direkt ansvar för särskilda funktioner inom konsortiet, varigenom antalet avdelnings- eller andra chefer, som sorterar direkt under verkställande direktören, kan begränsas. I den mån det låter sig förena med kvalifikationskraven bör verkställande direktören och de vice verkställande direktörerna vara av olika skandinavisk nationalitet.

Konsortiet bör när det gäller administrationen av de s. k. servicefunktio-

nerna i ökad omfattning låta dessa handhas av självständiga divisioner eller i vissa fall av lämpligt organiserade dotterbolag, vilka skall vara bundna av konsortiets företagspolitik och ha fullt ansvar för sin verksamhets effektivitet och lönsamhet. Huvudkontoret bör icke befatta sig med detaljer i denna verksamhet utan koncentrera sig på att leda företaget i stort och tillse att en tillfredsställande ekonomisk kontrollapparat finnes.

Konsortiets regioner bör således organiseras som självständiga divisioner med fullt ansvar för sin verksamhets effektivitet och lönsamhet.

Kommittén ansluter sig också helt till de principer konsortiets ledning avser att lägga till grund för sin verksamhet i fråga om kostnadskontrollen inom företaget.

Kommittén har tagit del av konsortiets trafikprogram för de två närmaste säsongerna, vilka icke föranlett någon erinran från kommitténs sida. Samtidigt har den emellertid understrukt nödvändigheten av att konsortiets ledning med största uppmärksamhet följer utvecklingen på främst flyglinjerna till Sydamerika, Afrika och Fjärran Östern södra vägen och så snart tillräckligt material föreligger tar upp frågan om bibehållandet av desamma, därvid en rent företagsmässig bedömning bör anläggas. Konsortiets strävanden att begränsa antalet typer i sin flotta har kommittén funnit väl grundade. I den mån dessa planer icke kan fullföljas bör enligt kommittén övertaliga flygplan eller flygplanstyper icke på ett irrationellt sätt få inverka på konsortiets trafikprogram och drift.

Slutligen har kommittén anslutit sig till de olika åtgärder i besparande och intäktsfrämjande syfte, som konsortiets ledning vidtagit eller avser att vidtaga. Kommittén, som funnit dessa åtgärder mycket angelägna, framhåller i detta sammanhang att det på längre sikt är en kontinuerlig kostnadskontroll och på grundval av densamma företagna systematiska rationaliseringar som kan förhindra en ogynnsam kostnadsutveckling inom konsortiet.

Oaktat det icke varit kommitténs uppgift att försöka förutsäga konsortiets ekonomiska resultat i framtiden eller att föreslå andra alternativa lösningar för ett internationellt trafikflyg i Skandinavien, har kommittén efter att ha slutfört sitt uppdrag velat framhålla följande.

1. Internationell civil luftfart är en riskfylld verksamhet, som undergår en snabb teknisk utveckling och som är ytterst känslig för de politiska förhållandena i världen. De som satsar kapital i denna verksamhet, de må vara offentliga myndigheter eller enskilda, måste vara beredda på betydande konjunktursvängningar och avsevärda risker för det insatta kapitalet. Det oaktat har de skandinaviska länderna beslutat att gemensamt bedriva internationell civil luftfart. De skäl som därvid varit avgörande äger enligt kommittén alltjämt giltighet.

2. Sedan de planer och förslag som utarbetats inom konsortiet eller lagts fram av kommittén blivit genomförda och under förutsättning av att de synpunkter som ligger till grund för dessa planer och förslag upprätthålles, bör konsortiet kunna komma över sina nuvarande ekonomiska svårigheter. Den ekonomiska kris konsortiet sedan ett par år befinner sig i har otvivelaktigt föranletts, förutom av de allmänna svårigheterna för den internationella

luftfarten, till betydande del av vissa speciella orsaker, i första hand en ogynnsam kostnadsutveckling i jämförelse med utvecklingen hos andra flygföretag och vissa förlustbringande engagemang.

Det vill synas som om det lyckats konsortiet att bryta den ogynnsamma utvecklingen. Såvitt nu kan bedömas med stöd av de beräkningar som lagts fram av konsortiets ledning bör konsortiet under åren 1962 och 1963 kunna nå fram till ett väsentligt fördelaktigare förhållande mellan intäkter och kostnader än under de senaste åren. Kommittén har med tillfredsställelse konstaterat att konsortiets ledning trots de många osäkerhetsfaktorerna anser att det föreligger rimlig anledning antaga att resultatet för verksamhetsåret 1962/63 skall närma sig balans mellan intäkter och kostnader och att konsortiets likviditetsmässiga ställning bör kunna bemästras intill dess balans nås, såvida icke flygverksamheten i allmänhet eller konsortiet i synnerhet råkar ut för helt oväntade bakslag. Dock påkallar uppfyllandet av de amerikanska långivarnas kvalifikationskrav (ratios) kontinuerlig uppmärksamhet från ledningens sida och understryker vikten av att balans nås snarast möjligt.

3. De skandinaviska länderna har en befolkning å tillhopa 15 miljoner innevånare. Samarbete mellan de tre länderna ger konsortiet den storleksordning och det trafikunderlag som kräves för ett flygföretag av internationell betydelse. Däremot är de skandinaviska ländernas geografiska belägenhet i utkanten av Europa icke gynnsam ur luftfartspolitisk synpunkt. Det förhållandet att konsortiet bildats av parter i tre olika länder skapar vissa särproblem för konsortiet som icke finns för andra flygföretag, i första hand en viss oundgänglig fördelning av konsortiets verksamhet.

Det är likväl kommitténs uppfattning att konsortiet bör kunna bli så effektivt att det kan konkurrera med andra företag, vilka driver internationell civil luftfart under jämförbara förhållanden. En väsentlig förutsättning är dock att konsortiets styrelse och verkställande ledning var för sig och gemensamt mäktar att samarbeta i en anda av ömsesidig tillit och nyktert affärsmässigt koncerntänkande och att de nationella särkraven skjutes i bakgrunden.

Det må tagas det förbehållet att därest andra flygföretag erhåller statliga subventioner i olika former som konsortiet icke erhåller kommer detta att ge utslag i jämförelsen med dessa flygföretag.

Kommittén är under dessa premisser övertygad om att konsortiet i sin grundtanke är ett sunt och affärsmässigt gemensamt företag mellan de skandinaviska länderna och att samarbetet inom konsortiet utgör den bästa lösningen för ett internationellt trafikflyg i Skandinavien.

Framställning från ABA

I skrivelse den 29 mars 1962 har ABA meddelat, att de i konsortiet samverkande moderbolagen undertecknat ett tilläggsavtal innefattande godta-

gande av de utav kommittén föreslagna ändringarna i konsortialavtalet. Därjämte har moderbolagen företagit vissa jämkningar och förtydliganden i § 7 styckena 5 och 7, § 8 styckena 1 och 4 samt § 11 stycke 3. Sålunda har bl. a. införts en uttrycklig bestämmelse om arvode åt suppleanterna i styrelsen samt en bestämmelse om när ordinarie sammanträde med församlingen skall hållas. Vidare har bestämts att minst fem, i stället för tre som föreslagits av kommittén, från vart och ett av moderbolagens styrelser skall vara närvarande för att församlingen skall vara beslutför. De övriga ändringarna är närmast av redaktionell karaktär.

Under åberopande av vad sålunda anförts har ABA hemställt om godkännande av tilläggsavtalet.

Tillsammans med framställningen har ABA överlämnat ett den 26 mars 1962 mellan de i konsortiet samverkande flygbolagen träffat avtal om ändringar i konsortialavtalet den 8 februari 1951 och tilläggsavtalet av år 1956. Förstnämnda avtal torde i översättning från engelska språket såsom *bilaga* få fogas till detta protokoll.

Departementschefen

I samband med den ekonomiska rekonstruktionen av konsortiet år 1961 förelåg enighet mellan de skandinaviska staterna och de privata aktieägargrupperna i konsortiets moderbolag att efter samråd tillsätta en skandinavisk kommitté med uppdrag att skyndsamt företaga en engångsutredning av huvudpunkterna i konsortiets organisation, administration och driftsformer i syfte att lägga fram förslag, som kan öka konsortiets effektivitet och konkurrensförmåga. Den i anledning därav tillsatta kommittén har numera slutfört sitt arbete och föreslagit vissa ändringar i 1951 års konsortialavtal.

Med hänsyn till bestämmelserna i konsortialavtalet och till vad som förutsatts vid rekonstruktionen av konsortiet har utgångspunkten för kommitténs ställningstaganden varit att konsortiet i framtiden skall drivas strängt affärsmässigt och med största möjliga effektivitet. Endast i den mån det låter sig göra utan avsteg från affärsmässigheten bör konsortiet söka fördela sin verksamhet mellan de skandinaviska länderna. Konsortiets ledning skall således i princip arbeta under samma förutsättningar som ledningen för ett affärsföretag och ha samma affärsmässiga handlingsfrihet. I syfte att för framtiden undvika varje oklarhet på denna punkt synes lämpligt att — såsom kommittén förordat — de i konsortiet ingående bolagen även formellt konstaterar att de bestämmelser härom i den i samband med konsortialavtalet upprättade aide-mémoire, som icke överensstämmer med konsortialavtalet och de avtalade förutsättningarna för rekonstruktionen av konsortiet, icke längre äger tillämpning.

Kommittén föreslår att ledningen och förvaltningen av konsortiets angelägenheter föres över från den nuvarande styrelsen om 32 ledamöter till

ett mindre organ, som därvid skall erhålla en styrelsens plikter och befogenheter. Den nuvarande styrelsen får karaktären av en församling bestående av befullmäktigade ombud för parterna i konsortiet, och dess uppgift blir i huvudsak att följa och granska den nya styrelsens verksamhet. Enligt förslaget skall vidare den nya styrelsen — liksom det nuvarande arbetsutskottet — bestå av sex ledamöter med lika många suppleanter. Dessa kommer dock i framtiden att utses av församlingen och ej av parterna. Med hänsyn till konsortiets konstruktion skall församlingen emellertid därvid vara bunden av parternas förslag. Till medlem i den nya styrelsen skall kunna utses även den, som ej är medlem av församlingen. För närvarande skall ordföranden och vice ordförandena i styrelsen tillika vara medlemmar i arbetsutskottet. Enligt kommitténs förslag skall däremot ordföranden och vice ordförandena i församlingen icke automatiskt vara ledamöter i den nya styrelsen. Det förutsättes tillika att ordförandeposten i församlingen och motsvarande post i styrelsen icke skall besättas av representanter för samma part. Ordförandeposterna avses skola alternera mellan parterna varje år.

Moderbolagen har genom avtal den 26 mars 1962 kommit överens om att godtaga de förslag till ändringar i konsortialavtalet som föreslagits av kommittén. Samtidigt därmed har moderbolagen enats om att företaga en del ytterligare jämkningar i konsortialavtalet, vilka i huvudsak har redaktionell karaktär.

· Det svenska moderbolaget, ABA, har hemställt att statsmakterna som tidigare godkänt konsortialavtalet nu även måtte godkänna den mellan moderbolagen träffade överenskommelsen om ändring av detsamma.

I likhet med kommittén anser jag nödvändigt att konsortiet i fråga om dess ledande och förvaltande organ erhåller en organisation, som i högre grad än den nuvarande skapar möjlighet för en rationell och effektiv drift av konsortiets verksamhet. Med hänsyn till att konsortiet skall drivas efter sunda affärsmässiga principer måste det vara ett starkt önskemål att ledningen därvid får en sådan organisation som inom näringslivet i övrigt visat sig ändamålsenlig. Genom de av kommittén föreslagna ändringarna i konsortialavtalet torde detta önskemål ha tillgodosetts och förutsättningar skapats för en mera effektiv och handlingskraftig ledning för konsortiet. Efter samråd med de danska och norska trafikministrarna vill jag därför förorda, att de av kommittén föreslagna ändringarna i konsortialavtalet godkännes av statsmakterna. Mot de ytterligare jämkningar i avtalet som beslutats av moderbolagen har jag icke något att erinra.

Som framgått av den förut lämnade redogörelsen har det ursprungliga konsortialavtalet år 1951 för svensk del underställts riksdagen för godkännande. Så torde även böra ske med den nu ifrågavarande ändringen av avtalet. Vad beträffar ändringar, som framdeles kan komma att aktualiseras,

synes mig från praktisk synpunkt lämpligt, att riksdagens godkännande behöver inhämtas endast i fråga om sådana ändringar, som berör huvudgrunderna i avtalet. Ändringar i övrigt torde få prövas av Kungl. Maj:t ensam.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet om ändring av konsortialavtalet den 8 februari 1951 mellan de i konsortiet samverkande flygföretagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bo Järmark

Översättning från engelska

ENÄR undertecknade, Aktiebolaget Aerotransport (ABA), Det Danske Luftfartselskab A/S (DDL) och Det Norske Luftfartselskap A/S (DNL), den 8 februari 1951 avslutat ett konsortialavtal rörande bildandet av konsortiet Scandinavian Airlines System, Denmark—Norway—Sweden,

ENÄR sagda konsortialavtal förtydligades genom ett tilläggsavtal avslutat mellan parterna den 7 maj 1956,

ENÄR sagda konsortialavtal och sagda tilläggsavtal, såvitt rör tiden för deras fortsatta giltighet, ändrats genom ett förlängningsavtal avslutat mellan parterna den 16 december 1958,

OCH ENÄR parterna numera enats om att ytterligare ändra sina kontraktsmässiga åtaganden,

har NUMERA överenskommit mellan parterna att göra följande ändringar i sagda konsortialavtal:

Paragraferna 7, 8, 9, 10, 11 och 12 i konsortialavtalet skola upphöra att gälla per den 30 juni 1962 och samtidigt ersättas av följande ändrade paragrafer, vilka skola träda ikraft från och med den 1 juli 1962 och utgöra integrerande delar av konsortialavtalet:

»§ 7.

Konsortiets ledning

1. Konsortiets angelägenheter skola handhavas av en fullmäktigförsamling, en styrelse samt en verkställande direktör, biträdd av en eller flera direktörer.

2. Församlingen skall bestå av de personer, som vid varje tidpunkt äro medlemmar av ABAs, DDLs och DNLs styrelser. Vid församlingens sammanträden skola dock högst åtta representanter för envar av parterna utöva rösträtt. Dessa representanter skola av parterna utses för varje sammanträde med församlingen.

3. Församlingen utser inom sig för ett år åt gången en ordförande, en förste vice ordförande och en andre vice ordförande, vilka befattningar skola alternera mellan parterna, såvida icke församlingen enhälligt annorlunda beslutar. I händelse av varaktigt förfall väljer församlingen en efterträdare att fungera under återstående del av året.

4. Konsortiets styrelse skall väljas årligen och bestå av sex medlemmar med sex suppleanter, vilka skola utses av församlingen i enlighet med förslag av parterna. Varje part skall föreslå två ledamöter och två suppleanter.

Styrelsen utser inom sig en ordförande, en förste vice ordförande och en andre vice ordförande, vilka befattningar skola alternera mellan parterna, såvida icke styrelsen enhälligt beslutar annorlunda.

5. Vid sammanträde med fullmäktigförsamling eller med styrelse skall varje i sammanträdet deltagande röstberättigad medlem äga en röst. Såsom församlingens eller styrelsens beslut gäller, i den mån icke annat följer av detta avtal, den mening varom de flesta röstande förena sig. Vid lika röstetal gäller den mening, som omfattas av ordföranden (jfr. § 9 stycke 6).

6. Fullmäktig och styrelsemedlem må icke i denna sin egenskap delta i behandlingen eller avgörandet av fråga, uti vilken han är jävig.

7. Styrelsens medlemmar skola uppbara ett skäligt arvode, ävensom ersättning för resekostnader och vivre, allt efter församlingens bestämmande. Enahanda skall även gälla suppleanter.

§ 8.

Fullmäktigförsamlingen

1. Sammanträde med församlingen skall hållas två gånger om året med ett i januari eller februari och ett i augusti eller september. Platsen för sammanträdet skall regelmässigt alternera mellan de tre länderna. Extra sammanträde med församlingen skall hållas, när styrelsen så bestämmer eller när revisorerna eller fyra medlemmar av församlingen det begär.

2. Kallelse till sammanträde med församlingen skall om möjligt ske minst fjorton dagar i förväg. Om särskilda omständigheter så påfordra må kallelsetiden förkortas. I kallelsen skola de ärenden förtecknas, som skola behandlas vid sammanträdet. Mot någon närvarande medlems bestridande må beslut icke fattas i en fråga, som icke angivits i kallelsen.

3. Sammanträde med församlingen ledes av ordföranden eller, i hans frånvaro, av förste vice ordföranden, eller i dennes frånvaro av andre vice ordföranden.

4. Församlingen är beslutför, när minst fem medlemmar från envar av parterna äro närvarande. Skulle församlingen icke på grund av vad nu sagts vara beslutför, äger en part inom åtta dagar påfordra att ett nytt sammanträde hålles. Vid sådant sammanträde är församlingen i en sådan fråga, som uttryckligen angivits i kallelsen till det första sammanträdet, beslutför när endast två av parterna äro företrädade genom minst fem representanter för vardera av dem.

5. Vid sammanträde med församlingen skall föras protokoll, vilket skall undertecknas av den vid sammanträdet fungerande ordföranden samt av en vid sammanträdet närvarande medlem från envar av parterna. Varje part skall tillställas en bestyrkt avskrift av protokollet.

6. Det åligger fullmäktigförsamlingen att, utöver vad som i övrigt finnes stadgat i detta avtal, till avgörande företaga

frågan om godkännande av styrelsens för varje räkenskapsår avgivna re-

dovisning för förvaltningen av konsortiets angelägenheter samt om fastställande av konsortiets årsbokslut;

frågan om beviljande av ansvarsfrihet gentemot församlingen åt medlemmarna i styrelsen för den tid redovisningen omfattar;

frågan om huvudkontorets belägenhet;

samt övriga frågor som av styrelsen hänskjutits till församlingen.

Församlingen skall erhålla periodiska räkenskapsöversikter samt berättelser och prognoser över verksamheten.

7. Fråga skall hänskjutas till prövning å sammanträde med församlingen, så framt fyra medlemmar av församlingen hos styrelsen framställa yrkande därom minst tio dagar före sammanträdet.

§ 9.

Styrelsen

1. Styrelsen har, såvida icke annat föreskrives i detta avtal, samma befogenheter och åligganden, som normalt tillkomma styrelsen i ett aktiebolag.

2. Församlingen meddelar närmare föreskrifter angående styrelsens verksamhet och befogenheter.

3. Styrelsen utser verkställande direktör och andra direktörer, ävensom högre befattningshavare, samt fastställer deras lönevillkor.

4. Styrelsesammanträde ledes av ordföranden eller, i hans frånvaro, av förste vice ordföranden, eller i dennes frånvaro, av andre vice ordföranden.

5. Det åligger ordföranden tillse att sammanträden hållas då så erfordras. Framställer styrelsemedlem eller verkställande direktören begäran om sammankallande av styrelsen, skall hans begäran efterkommas.

6. Styrelsen är beslutförför, där de vid sammanträdet tillstädesvarandes antal uppgår till fyra och varje part är företrädd. Är styrelsen icke fulltallig må beslut anses föreligga allenast där minst tre tillstädesvarande enat sig. I sådant fall må icke mot någon tillstädesvarandes bestridande fattas beslut i fråga, som icke angivits i kallelsen till sammanträdet.

7. Vid styrelsens sammanträden skola föras protokoll, vilka skola till riktigheten bestyrkas av ordföranden och två vid sammanträdet närvarande styrelsemedlemmar. Justeringsmännen skola företräda de tre parterna.

8. Styrelsen bestämmer vilka personer, som var för sig eller i förening skola äga rätt att företräda konsortiet och med bindande verkan teckna dess firma.

§ 10.

Konsortiets verkställande direktör och personal

1. Konsortiets verkställande direktör skall hava samma befogenheter och åligganden, som normalt tillkomma verkställande direktören i ett aktiebo-

lag, såväl i förhållande till styrelsen och konsortiets personal som i förhållande till tredje man. Styrelsen skall meddela närmare föreskrifter rörande de befogenheter, som tillkomma verkställande direktören.

2. Verkställande direktören eller annan direktör må icke vara medlem av vare sig konsortiets eller någondera partens styrelse.

3. Vid anställning av konsortiets personal skall styrelsen och verkställande direktören på allt sätt söka åvägabringa en så rationell och effektiv organisation som möjligt. I den mån bestämmelsen i § 1 stycke 2 det medger skall anställning av ledande personal vid huvudkontoret och i utlandsrepresentationen, ävensom anställning och utbildning av flygande personal ske under skäligt hänsynstagande till att en rimlig fördelning erhålles mellan danskar, norrmän och svenskar.

§ 11.

Räkenskaper och revision

1. Konsortiets räkenskapsår skall omfatta tiden 1 oktober—30 september. Det första räkenskapsåret skall omfatta tiden 1 oktober 1950—30 september 1951.

2. Konsortiets räkenskaper skola granskas av sex revisorer. Envar av parterna utser två av revisorerna jämte suppleant för var och en av dem bland de revisorer och suppleanter, som vid ordinarie bolagsstämma med partens aktieägare utsetts att granska partens egna räkenskaper. Revisorerna utse bland sig en ordförande för ett år åt gången. Ordförandeskapet skall alternera mellan parterna.

3. Konsortiets årsbokslut skall senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång överlämnas till revisorerna. Senast en månad därefter skall revisionsberättelsen överlämnas till församlingens ordförande, varvid samtidigt en avskrift av berättelsen skall överlämnas till styrelsens ordförande. Församlingens ordförande skall snarast möjligt utlysa fullmäktigsammanträde för genomgång av revisionsberättelsen och fastställande av det slutliga bokslutet. I samband med bokslutets verkställande skola företagas sådana avskrivningar å konsortiets tillgångar och sådana avsättningar till mötande av särskilda risker, som må finnas påkallade ur affärsmässig synpunkt.

§ 12.

Utdelning, å-konto-utbetalning till parterna och framtida tillskott

1. Fullmäktigförsamlingen bestämmer om och i vad mån vinst skall utdelas till parterna eller inestå i konsortiet. Församlingen bestämmer även om och i vad mån förlust skall täckas genom inbetalningar till konsortiet från parterna, ävensom den tid, inom vilken sådana inbetalningar skola fullgöras.

2. Oberoende härav äger församlingen, när den så finner lämpligt, med iakttagande av affärsmässiga principer bestämma om och i vad mån tillgängliga kontantbelopp skola ställas till parternas förfogande. Innebär församlingens beslut att större kontantbelopp kommer att inestå i konsortiet än som erfordras för den löpande verksamheten eller för ny- och ersättningsanskaffningar under det närmaste året, skola vederbörande valutamyndigheter kunna upptaga detta förhållande till prövning. Parterna förbliva ansvariga gentemot konsortiet för belopp, som ställts till deras förfogande enligt bestämmelserna i detta stycke, och skola, om församlingen så påkallar, återbetala desamma till konsortiet.»

Alla övriga villkor i konsortialavtalet, inklusive ovan omnämnda tilläggsavtal och förlängningsavtal, skola fortsatt äga full giltighet.

Detta avtal förutsätter erforderliga godkännanden av behöriga myndigheter i Danmark, Norge och Sverige.

Detta avtal har undertecknats i tre originalexemplar på engelska språket, av vilka parterna tagit var sitt. Envar av parterna skall översätta avtalet till det egna språket och dessa översättningar skola utväxlas mellan parterna. I fall av bristande överensstämmelse mellan översättningarna skall den engelska texten gälla.

Köpenhamn, Oslo och Stockholm den 26 mars 1962.

AKTIEBOLAGET AEROTRANSPORT

Per Åsbrink

M. Wallenberg

DET DANSKE LUFTFARTSELSKAB A/S

J. Chr. Aschengreen

DET NORSKE LUFTFARTSELSKAP A/S

Per M. Hansson

E. F. Eckhoff